

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра дошкільної і початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІПП

Світлана КОНДРАТЮК

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

спеціальність **012 Дошкільна освіта**

освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПП

« 30 » серпня 2023 р.

Голова

Юлія БОНДАРЕНКО

доктор педагогічних наук, професор

Розробник: Євдокія Харькова, к. пед. н., доцент кафедри дошкільної і початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри дошкільної і початкової освіти

Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Наталія ПАВЛУЩЕНКО
канд. пед. н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни			
		денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів 7	бакалавр	Обов'язкова			
		Рік підготовки			
2-й					
Семестр					
1 сем		2 сем	1 сем	2 сем	
Лекції					
20 год.		10 год.	2 год.	2 год.	
Практичні					
12 год.		18 год.	2 год.	2 год.	
Лабораторні					
8 год	12 год.	2 год.	2 год.		
Самостійна робота					
48 год.	78 год.	78 год.	112 год		
Вид контролю: залік /іспит					
Загальна кількість годин – 210					

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Дошкільна лінгводидактика» є обов'язковою навчальною дисципліною для здобувачів освітнього ступеня Бакалавр спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Предметом вивчення дисципліни є процес оволодіння студентами професійними знаннями і вміннями щодо формування у дітей дошкільного віку навичок мовленнєвої діяльності, практичне застосування у професійній діяльності вихователя теоретичних основ культури мовлення та виразного читання.

Мета курсу: розкриття теоретико-методичних аспектів організації занять з розвитку рідного мовлення в дошкільному навчальному закладі; формування у студентів умінь і навичок ефективного поєднання на практиці

теоретичних знань з інноваційними педагогічними методиками розвитку рідного мовлення в дошкільників.

Завдання курсу: дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» є: ознайомити студентів з теоретичними засадами розвитку мовлення дошкільників; з технологіями розвитку мовлення дітей раннього й дошкільного віку в навчально-мовленнєвій і художньо-мовленнєвій діяльності; прищепити педагогічні вміння і навички з мовленнєвої роботи з дітьми в дошкільному навчальному закладі (діагностувати різні види мовленнєвої і художньо-мовленнєвої компетенцій дошкільників; створювати розвивальне мовленнєве середовище; аналізувати й оцінювати навчально-мовленнєву й художньо-мовленнєву діяльність дітей та ін.); навчити створювати творчі проекти з організації мовленнєвої діяльності, складати конспекти занять, дидактичні ігри і вправи, сценарії літературних ранків, національних свят.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані програмні компетентності (відповідно освітньо-професійної програми Дошкільна освіта), а саме:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	
ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК-4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК-5	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК-7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК-8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ФК-5	Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

ФК-6	Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.
ФК-7	Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).
ФК-10	Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.
ФК-15	Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей.
ФК-18	Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Міждисциплінарні зв'язки: «Філософія», «Українська мова», «Загальна психологія», «Дитяча психологія», «Дошкільна педагогіка».

3. Результати навчання за дисципліною Дошкільна лінгводидактика»

ПРН 1	Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку.
ПРН 3	Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.
ПРН 4	Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.
ПРН 5	Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПРН 6	Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.
ПРН 7	Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.
ПРН 8	Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.
ПРН 13	Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.
ПРН 18	Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.
ПРН 20	Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів з курсу

«Дошкільна лінгводидактика»

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A (відмінно) 90-100 балів	Студент має глибокі міцні і системні знання про теорію й методику розвитку рідної мови сучасній дошкільній освіті, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання дисципліни. Не допускає помилок в усній та писемній формах мовлення.
B (добре) 82-89 балів	Студент має міцні ґрунтовні знання, виконує практичну роботу без помилок, але може допустити неточності в формулюванні, незначні мовленнєві помилки в наведених прикладах.
C (добре) 74-81 балів	Студент знає програмний матеріал повністю, володіє уміньми складати конспекти інтегрованих занять,

	тематичне планування на концептуальних засадах, але не вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми.
D 64-73 балів (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про теоретичні засади, але його знання мають загальний характер, іноді непідкріплені прикладами. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні. Має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях.
E (задовільно) 60-63 балів	
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання) 35-59 балів	Студент має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Мова невиразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання
F (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

Критерії оцінювання екзамену

А – оцінка «відмінно» (90-100 балів) виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно послідовно відповідати на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язуванні практичних задач;

В – оцінка «добре» (82-89 балів) виставляється за міцні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки, аргументовані відповіді на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач;

С – оцінка «добре» (74-81 бал) виставляється за міцні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки, аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності, за вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач;

D – оцінка «задовільно» (64-73 бали) виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач;

E – оцінка «задовільно» (60-63 балів) виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач;

FX – оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання екзамену (59-35 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв’язанні практичних задач;

F – оцінка «незадовільно» з обов’язковим повторним вивченням модуля (навчальної дисципліни) (1-34 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв’язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

Розподіл балів за 3 семестр

Поточний контроль		Контроль самостійної роботи		Загальна сума
Розділ	Тема			
Розділ 1	T.1.1	5	2	100
	T.1.2	5	2	
	T.1.3	5	2	
	T.1.4	5	2	
	T.1.5	5	2	
	T.1.6.	5	4	
Розділ 2	T.2.1	10	4	
	T.2.2	10	4	
	T.2.3	10	4	
	T.2.4	10	4	
Разом	70	30		

Розподіл балів за 4 семестр

Поточний контроль		Контроль самостійної роботи		Сума	Підсумовий (екз.)	Загальна сума
Розділ	Тема					
Розділ 2	T.2.5	8	2	75	25	100
	T.2.6	8	2			
	T.2.7	8	1			
	T.2.8	8	1			
	T.2.9	8	1			
	T.2.10	8	1			
	T.2.11	8	1			
	T.2.12	9	1			
Разом	65	10				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, тестування, творчі завдання, презентації результатів виконаних завдань, оцінка самостійної роботи студентів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Теорія, методологія, історія дошкільної лінгводидактики

Тема 1. Теоретико-методологічні засади дошкільної лінгводидактики

Поняття «методика» і «технологія». Дошкільна лінгводидактика як наука (А.М. Богуш, С.У. Гончаренко, М.М. Шанський). Об'єкт дошкільної лінгводидактики навчально-мовленнева діяльність дітей в дошкільному закладі освіти, предмет процес розвитку мовлення дітей та навчання їх рідної мови на різних етапах дошкільного дитинства. Завдання дошкільної лінгводидактики як наукової дисципліни у фаховій підготовці педагогів дошкільної галузі освіти.

Міждисциплінарні зв'язки у викладанні дошкільної лінгводидактики: філософський, психологічний, природничі, лінгвістичний, педагогічний цикли дисциплін.

Методологічні засади лінгводидактики. Мова як суспільне явище, суспільний характер походження мови, мова як засіб спілкування, взаємозв'язок мови й мислення, слово і поняття; мова та історія: мова і поезія, роль чуттєвого досвіду в розвитку мовлення, практика критерій істини.

Природничі засади лінгводидактики. Вчення І.П. Павлова про дві сигнальні системи; О.Г. Іванова-Смоленського, М.І. Красногорського, М.М. Кольцової щодо становлення другої сигнальної системи в дітей; будова центральної й периферійної частини мовного апарату. Врахування вчення фізіологів у методиці розвитку мовлення дітей.

Використання вчення психологів про мовлення, мовленнєву діяльність. Зарубіжні психологи (Ж. Піаже, В. Штерн. Карл і Шарлота Бюлер та ін.) та їхні праці в галузі становлення і розвитку мовлення дітей. Теорія егоцентричного мовлення Л.С. Виготського, Ж. Піаже. Критичні зауваження та експериментальні дослідження в розвитку егоцентричного та соціалізованого мовлення. Усвідомлення дітьми дошкільного віку звукового та словникового складу мовлення. Психологічна природа мовлення.

Психологічні аспекти мовлення у працях українських учених. психолінгвістика про розвиток мовлення дітей.

Лінгвістика теоретичне підґрунтя дошкільної лінгводидактики. Функції мови і мовлення: комунікативна, номінативна, експресивна, гносеологічна, сигніфікативна та ін. Текст як основне лінгвістичне поняття лінгводидактики; ознаки тексту; засоби зв'язку в тексті. Стилї мовлення. Нормативність і культура мовлення.

Педагогіка як база лінгводидактики. Використання категорій педагогіки (навчання, розвиток, формування, принципи, методи, прийоми, форми, фактори, умови, виховання) в методиці навчання дітей рідної мови.

Тема 2. Навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку

Пізнавальна діяльність дітей. Мовленнєва діяльність, її характеристика. Навчально-мовленнєва діяльність, її специфіка на етапі дошкільного дитинства. Взаємозв'язок пізнавальної і навчально-мовленнєвої діяльності дітей. Структура навчально-мовленнєвої діяльності. Мовленнєві вміння і навички. Мовленнєві ситуації. Мовленнєва активність. Мовна і мовленнєва компетенція, їх види і характеристика.

Тема 3. Мовленнєве спілкування як діяльність

Сутність мовленнєвого спілкування. Педагогічне спілкування як фактор становлення особистості дитини і розвитку мовлення. Види спілкування як провідної діяльності на різних етапах дошкільного дитинства, комунікативна спрямованість навчання дітей рідної мови. Мовленнєве висловлювання як одиниця комунікації. Комунікативно-мовленнєві вміння і навички. Мовленнєвий етикет дошкільника, сучасні дослідження. Культура мовленнєвого спілкування дітей. Комунікативна компетенція випускника дошкільного закладу освіти.

Тема 4. Закономірності та принципи розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови

Мовленнєве середовище, розвивальний потенціал мовленнєвого середовища. Мовлення дорослих (батьків, вихователів) та його вплив на мовлення дітей. Мовлення однолітків та старших за віком дітей і його вплив на мовлення дітей. Закономірності розвитку мовлення дітей: управління мускулами мовного апарату, засвоєння лексичних і граматичних знань, виразності мовлення, чуття мови, координація в розвитку усного і писемного мовлення. Принципи засвоєння і навчання дітей рідної мови. Врахування загальнодидактичних принципів навчання: принцип виховуючого навчання, єдності навчання з життям, теорії з практикою, усвідомленість, послідовність, систематичність, науковість, наочність, творча активність, доступність, міцність засвоєння знань, урахування індивідуальних особливостей дітей. Методичні принципи навчання. Загальні принципи: принцип уваги до матерії мови, розуміння мовних значень, оцінки виразності мовлення, розвитку чуття мови, випереджуючого розвитку усного мовлення, поступового прискорення темпів збагачення мовлення. Часткові методичні принципи: комунікативна спрямованість навчання, навчання мовлення як діяльність, активна мовленнєва практика, організація спостережень над мовним матеріалом, комплексний підхід до розвитку всіх аспектів мови, мотивація мовної діяльності, вплив художньої літератури на мовний розвиток дітей. Спеціальні методичні принципи у словниковій роботі, граматичній правильності, звуковій культурі, зв'язному мовленні. Методи наукового дослідження в методиці: спостереження, бесіда, психолого-педагогічний експеримент, діагностичні методики та ін. їх значення й методика використання.

Тема 5. Історичний огляд становлення і розвитку дошкільної лінгводидактики

Становлення і розвиток дошкільної лінгводидактики в Україні в 19 та першій половині XIX ст. Софія Русова фундатор методики навчання дітей рідного мовлення в українському дитячому садку. Концепція мовної освіти дітей дошкільного віку в Україні: єдність біологічного і соціального в мовленнєвому розвитку дітей: співвідношення діалектного і літературного мовлення; форми і методи навчання дітей рідної мови.

Вчення К.Д.Ушинського про рідну мову. Стаття і книга «Рідне слово». Лінводидактична концепція К.Д. Ушинського. Рідномовні обов'язки Івана Огієнка. Лесіна граматики. О.Ольжич про навчання «українського дошкілля». Вчення О.О. Потебні, М. Грушевського з навчання і розвитку рідного мовлення дітей. В.О. Сухомлинський та його лінгводидактичні погляди. Книга «Серце віддаю дітям». Навчання дітей 6 років рідної мови в школі під блакитним небом. Сучасні дослідження з проблем дошкільної лінгводидактики в Україні: розвиток мовлення у дітей раннього віку, розвиток зв'язного мовлення; виховання звукової культури мовлення та його виразності; формування граматичної правильності мовлення; словесна творчість і образне мовлення; лексична робота з дітьми дошкільного віку; становлення і розвиток української дошкільної лінгводидактики. Програмно-методичні, навчальні посібники та підручники з дошкільної лінгводидактики в Україні. Посібники для дітей.

Тема 6. Зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей (семінар №1)

Завдання дошкільних закладів у розвитку мовлення: розвиток загальної мовної культури й культури спілкування, розвиток зв'язного мовлення (діалогічного та монологічного), збагачення, уточнення й закріплення словника, виховання звукової культури мови, формування граматичної правильності мови. Зміст і завдання роботи з розвитку мовлення. Базовий компонент дошкільної освіти. Базова програма та варіативні програми розвитку мовлення дітей. Наукові основи й структура Базової програми. Засоби реалізації програми. Мовлення вихователя як засіб розвитку мовлення дітей. Значення мовлення вихователя й вимоги до неї: змістовність, точність, логічність, доступність, багатство словника, чиста звуковимова, виразність, образність, відповідність нормам літературної вимови. Вимоги до мовлення дітей. Форми роботи з розвитку мовлення в дошкільному закладі: навчання на заняттях, навчання і розвиток мовлення дітей у повсякденному житті. Заняття як основна форма навчання дітей рідної мови. Види занять. Особливості занять з розвитку мовлення. Специфіка занять у різновікових і цілодобових групах дошкільного закладу. Методи й прийоми розвитку та навчання рідної мови в дошкільному закладі. Загальне поняття про методи й прийоми. Наочні методи навчання. їх характеристика, взаємозв'язок слова і наочності. Словесні методи навчання. їх характеристика. Практичні та ігрові методи навчання. їх характеристика. Взаємозв'язок і взаємозалежність методів навчання. Прийоми навчання дітей рідної мови. Зразок мовлення вихователя й вимоги до нього. Запитання вихователя й вимоги до них.

Вимоги до відповідей дітей. Умови успішного виконання програми з розвитку мовлення. Дидактичний та наочний матеріал з розвитку мовлення.

Розділ 2. Основні напрямки розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови

Тема 7. Становлення і розвиток мовлення дітей раннього віку (семінар №2)

Значення мови в розвитку дітей раннього віку. Необхідність цілеспрямованого керівництва розвитком мовлення дітей з боку дорослих.

Перший рік життя. Становлення мови дітей першого року життя. Особливості домовного періоду. Розвиток голосових реакцій (гукання, гуління, трелі, белькіт), наслідування звуків і слів. Розвиток розуміння мовлення оточуючих, поява перших усвідомлених слів. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей.

Зміст та завдання розвитку мовлення дітей першого року життя. Шляхи розвитку мовлення дітей першої групи раннього віку: розвиток домовних проявів і наслідування звуків. Розвиток розуміння мовлення. Навчання дітей вимови перших усвідомлених слів.

Методика проведення ігор-занять з розвитку мовлення. Прийоми організації індивідуальних і групових ігор-занять. Використання картинки й художньої літератури в роботі з дітьми першого року життя.

Другий рік життя. Характеристика мовлення дітей другого року життя. Розвиток розуміння мовлення. Фонематичного слуху, активного мовлення дітей. Специфіка засвоєння дітьми слів, темпи збагачення словника. Оволодіння граматичними елементами мови. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей.

Зміст і завдання розвитку мовлення дітей на другому році життя. Методика проведення занять з дітьми другого року життя, їх види й характеристика. Структура заняття. Використання на заняттях різноманітних прийомів навчання: показ з називанням, показ предметів у дії, зразок мовлення вихователя, повторення слів і речень, запитання, відшукування й впізнавання предметів, емоційно-ігрові прийоми. Використання картинок, показ інсценівок, читання й розповідання дітям (оповідання, казки, потішки, вірші). Керівництво розвитком мовлення дітей другого року життя у процесі спілкування вихователя з дітьми в повсякденному житті. Організація спілкування з дітьми старшого дошкільного віку.

Третій рік життя. Характеристика мовлення дітей третього року життя: розвиток розуміння мовлення, словниковий запас. Звукова й граматична правильність мовлення, діалогічне мовлення, особливості засвоєння речень. Спілкування як важлива умова розвитку активного мовлення дітей. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному -спілкуванні як метод розвитку діалогічного мовлення. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей. Зміст і завдання розвитку мовлення дітей третього року життя. Методика розвитку мовлення дітей третього року життя. Види занять, їх кількість, специфіка проведення. Методи й прийоми розвитку мовлення на

третьому році життя: спостереження, цільові прогулянки, розглядання предметів і бесіда про них, розмови вихователя з дітьми. Розповіді вихователя. Доручення мовного характеру, дидактичні ігри, бесіди-розповіді, бесіди за картинками, показ інсценівок, театрів, діафільмів, читання й розповідання казок, оповідань, віршів, потішок. Розвиток мовлення в повсякденному житті. Характеристика навчально-методичних посібників з розвитку мовлення дітей раннього віку.

Тема 8. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку (семінар №3)

Специфічні особливості мовлення дітей молодшого дошкільного віку: домінуючий тип мовлення, загальна пом'якшеність мовлення, характеристика словника і граматичної правильності мовлення, ситуативність мовлення, співвідношення соціалізованого та егоцентричного мовлення; провідний вид спілкування як діяльності; форми і функції мовлення. Статеві відмінності мовлення хлопчиків і дівчаток. Базисна характеристика мовлення дітей 4 років. Особливості мовлення дітей середнього дошкільного віку. Досягнення мовленнєвого розвитку: надзвичайна мовленнєва активність, нестійкість вимови, словотворчість, допитливість (чомучки); провідний вид спілкування; специфіка засвоєння словника і граматичної правильності мовлення; співвідношення ситуативного і контекстного мовлення (З.Істоміна і Г.М.Леушина); поява нових типів зв'язного мовлення; функції і форми мовлення. Базисна характеристика мовлення дітей 5 років. Характеристика мовлення дітей старшого дошкільного віку. Досягнення в розвитку мовлення дітей цього віку. Провідний вид спілкування. Функції і форми мовлення. Періодизація мовленнєвого розвитку дітей. Базисна характеристика мовлення випускника дошкільного закладу освіти.

Тема 9. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей формування діалогової компетенції (семінар №4)

Поняття зв'язного мовлення. Види зв'язного мовлення (діалогічне). Діалог. Ситуативне й контекстне мовлення. Особливості засвоєння дітьми дошкільного віку зв'язного мовлення. Сучасні дослідження проблеми розвитку зв'язного мовлення в Україні та зарубіжних країнах. Методика розвитку діалогічного мовлення. Завдання й зміст розвитку діалогічного мовлення в дошкільному закладі. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному спілкуванні - метод розвитку діалогічного мовлення. Вимоги до організації розмов, їх тематика й зміст у кожній віковій групі. Методика організації та проведення розмов з дітьми. Прийоми активізації мовлення мовчазних та соромливих дітей. Бесіда – основний метод розвитку діалогічного мовлення. Види, зміст і тематика бесід. Значення бесід для розумового, морального та естетичного розвитку дітей. Методика проведення бесіди: підготовка вихователя й дітей до бесіди, добір наочного, дидактичного, ілюстративного матеріалу та технічних засобів навчання до бесіди. Структура бесіди. Методичні прийоми розвитку діалогічного мовлення дітей в ході бесіди. Види запитань вихователя, вимоги до запитань та відповідей дітей.

Тема 10. Методика навчання дітей монологічної компетенції дітей дошкільного віку (семінар 5)

Зміст і завдання навчання дітей фонологічного мовлення. Характеристика методів; прийомів навчання дітей монологічного мовлення. Види розповідей, їх класифікація, послідовність введенні різних видів розповідей, їх місце на заняттях з розвитку мовлення. Сучасні дослідження.

Навчання дітей розповідання за дидактичними картинами. Значення картин у навчанні розповідання. Види розповідей за змістом картин. Методика навчання описових розповідей за картиною. Сюжетні й творчі розповіді. Місце розповідей за дидактичними картинами у структурі заняття з розвитку мовлення. Методика навчання дітей розповідання за картинами в різних вікових групах. Сучасні дослідження. Навчання дітей розповідання за іграшками. Види розповідей. Описові розповіді, їх структура й прийоми навчання. Сюжетні розповіді за однією іграшкою та набором іграшок (за ігровою сюжетною обстановкою). Добір іграшок, вимоги до них. Прийоми навчання розповідання за іграшками в різних вікових групах. Розповіді дітей з досвіду. Значення цього виду розповідей, вимоги до них. Тематика розповідей. Роль сенсорного досвіду в складанні розповідей. Методичні прийоми навчання розповідання з власного досвіду: зразок розповіді, план, вказівки. Методика навчання дітей складання листів. Добір матеріалу для змісту листа. Структура заняття й прийоми керівництва.

Переказ літературних творів. Суть переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення, пам'яті, мислення. Добір літературних творів для переказу, вимоги до них. Вимоги до дитячих переказів (усвідомленість, послідовність, точність, образність і граматична правильність мови, інтонаційна виразність, елементи творчої доробки). Структурні компоненти заняття. Методичні прийоми навчання дітей переказу: запитання, план, спільний, відображений переказ, підказка, переказ за частинами, за ролями, за малюнками, з використанням ТЗН, ілюстративного матеріалу, від першої особи, переказ з елементами драматизації та навчання творчого розповідання, інсценування. Особливості навчання переказу в різних вікових групах. Навчання творчого розповідання. Роль чуттєвого досвіду, розвиток самостійності й творчої уяви в ході розповідей. Види й тематика розповідей: складання розповідей за опорними словами, продовження початку розповіді (казки) вихователя, складання початку до кінцівки розповіді (казки) вихователя, творчі розповіді на тему, розповіді про смішні епізоди, про одного героя, розповіді-мініатюри (етюди), самостійне складання казок, небувальщин, складання розповідей, аналогічних прочитаним. Методика проведення кожного з цих видів розповідей. Структурні компоненти заняття й методичні прийоми навчання творчого розповідання. Методика розвитку креативного мовлення у дітей. Використання сюжетно-рольових, дидактичних ігор, вправ, мовних логічних задач у навчанні зв'язного мовлення, їх види, зміст, місце на заняттях з розвитку мовлення та в повсякденному спілкуванні. Розповіді дітей вихователю, товаришам. Розвиток пояснювальної, плануючої функцій мовлення на заняттях і в різних

видах діяльності. Значення розвитку зв'язної мови в підготовці дітей до школи.

Тема 11. Методика формування лексичної компетенції у дітей дошкільного віку (семінар №6)

Закономірності засвоєння слова дитиною. Перші слова, їх специфіка й особливості. Етапи оволодіння словами. Критика теорії «відкриття» В. Штерна та Ш. Бюлера. Оволодіння значенням слова. Лексичне значення слів. Ступені узагальнення слів за значенням (М.М.Кольцова), засвоєння дітьми прямого й переносного значення слів. Завдання й зміст словникової роботи в різних вікових групах дошкільного закладу. Добір слів для засвоєння дітьми. Словник-мінімум, тематичні словники. Ускладнення вимог програми до словника дітей у різних вікових групах; розширення словника на основі ознайомлення дітей з новими предметами, явищами оточуючого життя; введення нових слів у процесі поглиблення знань дітей про предмети, явища та їх відношення, якості, властивості; введення антонімів, синонімів, порівнянь; розвиток словника у процесі узагальнення уявлень про предмети та явища; введення слів, що означають елементарні поняття (видові, родові). Принципи словникової роботи: тісний взаємозв'язок слова з фактами реальної дійсності, введення слів на основі активної пізнавальної діяльності; вирішення всіх завдань словникової роботи в єдності. Характеристика методів і прийомів словникової роботи. Поетична та усна народна творчість у словниковій роботі з дітьми; методика використання загадок і прислів'їв у роботі з дітьми. Народні та дидактичні ігри й дидактичні вправи, їх види, зміст і методика проведення в різних вікових групах. Настільно-друковані ігри, народні хороводні ігри та їх місце у словниковій роботі. Специфіка занять і словникової роботи, їх види й методика проведення: ознайомлення з якостями та властивостями предметів, заняття на формування понять, узагальнень і класифікацію. Комплексні й тематичні заняття, методика їх проведення. Розвиток словника в різних видах діяльності. Робота над словником на заняттях з усіх розділів програми виховання і розвитку.

Тема 12. Методика формування граматичної компетенції у дітей дошкільного віку

Загальне поняття про граматичну будову мови: граматики, морфологія, синтаксис; граматичні заняття. Значення засвоєння граматичної будови мови для мовленнєвого розвитку дітей та підготовки їх до школи. Становлення граматичної будови мови у дітей. Пасивне та активне засвоєння Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Типові помилки в мовленні дітей та їх причини. Дослідження формування граматичної правильності мовлення в дітей. Дитяче словотворення, його характеристика, види, типи, причини цього явища. Книга К.І.Чуковського «Від 2 до 5». Словесна творчість, її характеристика (Н.В.Гавриш). Завдання й зміст формування граматичної правильності мовлення в дітей. Умови, необхідні для засвоєння дітьми норм граматики (А.М. Богуш). Шляхи й методи формування граматичної правильності мовлення. Дидактичні ігри, вправи, мовленнєві ситуації, казки, їх місце у формуванні граматичної

будови мови. Спеціальні заняття з формування граматичної правильності мовлення, методика їх проведення; ознайомлення дітей з реченням, словам, складом. Формування граматичної правильності мовлення у процесі режимних моментів та на заняттях з інших розділів програм.

Тема 13. Методика формування фонетичної компетенції у дітей дошкільного віку

Закономірності засвоєння звука дитиною. Стадія крику й белькоти. Дискусійні погляди на час появи й функції белькоти. Значення домовних проявів у становленні звукової культури мовлення. Особливості засвоєння дітьми фонем. Періоди засвоєння дітьми фонем. Роль слухового й мовно-рухового аналізаторів у засвоєнні дітьми звуків. Сприймання звуків на слух і їх артикуляція. Усвідомлення звукового аспекту рідного мовлення. Дослідження вчених засвоєння дітьми звукового аспекту мовлення. Поняття фонема, звук, звукова культура мовлення: фонетична й орфоепічна правильність мовлення, дикція, мовне дихання, фонематичний і мовний слух, темп мовлення, сила голосу, інтонаційна виразність мовлення. Характеристика компонентів звукової культури мовлення. Передумови виховання звукової культури мовлення: розвиток слухового й мовленнєво-рухового аналізаторів, фонематичного слуху, гігієна нервової системи, охорона органів слуху, мовлення, носоглотки; правильне мовлення оточуючих, активна мовленнєва практика, наявність дидактичного матеріалу, спільна робота дошкільного закладу й сім'ї. Особливості звуковимови дітей різних вікових груп. Завдання й зміст виховання звукової культури мовлення. Прийоми індивідуальної перевірки звуковимови дітей. Система роботи щодо виховання звукової культури мовлення: розвиток слухової уваги, фонематичного слуху, мовного дихання, дикції, сили голосу, інтонації. Фронтальна та індивідуальна робота з дітьми. Дидактичні ігри й вправи у вихованні звукової культури мовлення. Види занять, їх структура, обладнання наочними і дидактичними матеріалами. Методика їх проведення в різних вікових групах. Місце малих жанрів фольклору в закріпленні правильної звуковимови. Виховання звукової культури мовлення у процесі режимних моментів й на інших заняттях.

Тема 14. Сутність і характеристика художньо-мовленнєвої діяльності. Функції художньої літератури. Прояви мовленнєвої творчості дітей

Діяльність як цілеспрямована активність, види діяльності. Художній образ, художньо-мовленнєва діяльність, її складові, структура. Змістова характеристика художньо-мовленнєвої діяльності дітей. Форми організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей. Театрально-мовленнєва, образотворчо-мовленнєва, музично-мовленнєва, літературно-мовленнєва діяльність. Функції художньої літератури: інформаційно-освітня, виховна, національно-духовна, історична, культураносна, естетична, розважальна тощо. Види художньої діяльності: художньо-естетичне сприймання тексту; художня комунікація, тобто розмова вихователя з дітьми на основі прочитаного раніше твору; словесна творчість дітей дошкільного віку. Зміст і базисні характеристики художньо-продуктивної діяльності (літературної) у

Базовому компоненті дошкільної освіти і чинних програмах з дошкільної освіти.

Тема 15. Методика формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності дітей

Поняття: оцінка, контроль, педагогічна оцінка, педагогічний контроль, взаємооцінка, взаємоконтроль, самооцінка і самоконтроль, оцінно-контрольні дії, їх місце в навчально-мовленнєвій діяльності. Вимоги програми щодо формування оцінно-контрольних дій у дітей у процесі навчально-мовленнєвої діяльності. Методика формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності дітей старшого дошкільного віку. Дидактичні ігри, вправи, мовленнєві задачі і ситуації у формуванні оцінно-контрольних дій у дітей старшого дошкільного віку.

Тема 16. Педагогічний менеджмент в організації навчально-мовленнєвої діяльності в дошкільному закладі освіти (лекція)

Сутність і завдання педагогічного менеджменту в організації навчально-мовленнєвої діяльності в дошкільному закладі освіти.

Роль старшого вихователя й завідуючої в організації роботи з розвитку мовлення в дошкільному закладі. Форми роботи старшого вихователя й завідуючої. Шляхи підвищення кваліфікації вихователів. Відкриті заняття й режимні моменти з розвитку мовлення, доповіді, консультації, робота методичного об'єднання з розвитку мовлення. Творчі групи.

Планування й облік роботи з розвитку мовлення в календарному, річному і місячних планах. Педагогічний контроль і методична допомога старшого вихователя й завідуючої з розвитку мовлення. Обладнання педагогічного кабінету з розвитку мовлення. Схема контролю, методичні розробки, анотації. Вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду роботи вихователя з розвитку мовлення. Тематичні облікові щоденники.

Питання методики навчання дітей рідної мови у роботі методичних кабінетів відділів освіти. Форма роботи, їх характеристика. Робота з активом.

Тема 17. Методика ознайомлення дітей зі звуком і літерою. Навчання усвідомленого читання. Підготовка руки дитини до письма. (лекція)

Методика ознайомлення з голосними та приголосними (м'якими й твердими) звуками мови та відповідними літерами. Навчання звуко-буквеному аналізу слів, прийоми навчання усвідомленого читання. Вправи та ігри з метою формування навичок читання літер, складів, слів, речень. Підготовка руки дитини до письма. Завдання, зміст, форми, методи та прийоми відповідної роботи. Вправи з підготовки руки дитини до письма.

Тема 18. Наступність і перспективність з навчання дітей рідної мови в дошкільних закладах освіти та першому класі школи (лекція)

Поняття «наступність», «перспективність», «спадкоємність», «наскрізне неперервне навчання». їх сутність і специфіка в організації навчально-мовленнєвої діяльності двох ланок освіти - дошкільного закладу і початкової школи. Аналіз Базового компонента дошкільної освіти та

Державного стандарту початкової освіти в галузі мовленнєвого розвитку та освіти, аналіз програм.

Форми і методи забезпечення наступності і перспективності з навчання дітей та учнів рідної мови. Мовленнєва готовність дітей до школи. Діагностика мовленнєвої готовності дітей до школи.

Підготовка дітей до навчання грамоти в дошкільному закладі освіти: формування звукового аналізу слів, ознайомлення зі звуком, складом, словом, реченням, наголосом. Підготовка руки дитини до письма.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Теорія, методологія, історія дошкільної лінгводидактики										
Тема 1. Теоретико-методологічні засади дошкільної лінгводидактики	9	2			7		0,5			
Тема 2. Навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку	11	2	2		7			0,5		
Тема 3. Мовленнєве спілкування як діяльність	11	2	2		7					
Тема 4. Закономірності та принципи розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови.	11	2	2		7					
Тема 5. Історичний огляд становлення і розвитку дошкільної лінгводидактики	7				7					
Тема 6. Зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей	13	2	2	2	7		0,5			
Розділ 2. Основні напрямки розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови										
Тема 7. Становлення і розвиток мовлення дітей раннього віку	11	2	2		7			0,5		
Тема 8. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку	13	2	2	2	7		0,5	0,5	0,5	
Тема 9. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей	13	2	2	2	7			0,5	0,5	
Тема 10. Методика навчання дітей монологічного мовлення	13	2	2	2	7			0,5	0,5	
Тема 11. Методика словникової роботи в дошкільному закладі	13	2	2	2	7		0,5		0,5	

Тема 12. Методика формування граматичної будови мовлення у дітей	13	2	2	2	7		0,5	0,5	0,5	
Тема 13. Методика виховання звукової культури мовлення	13	2	2	2	7		0,5		0,5	
Тема 14. Методика розвитку виразності та образності мовлення	13	2	2	2	7		0,5		0,5	
Тема 15. Методика формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності дітей	11		2	2	7		0,5			
Тема 16. Навчання елементів грамоти	13	2	2	2	7			0,5		
Тема 17. Методика ознайомлення дітей зі звуком і літерою. Навчання усвідомленого читання. Підготовка руки дитини до письма.	7				7				0,5	
Тема 18. Наступність і перспективність з навчання дітей рідної мови в дошкільних закладах освіти та першому класі школи	11	2	2		7					
Всього	210	30	30	20	126	210	4	4	4	196

Теми семінарських занять (3 семестр)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Розвиток мовлення дітей раннього віку	2
2.	Тема 2. Особливості розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку.	2
3.	Тема 3. Теорія розвитку словника дітей. Особливості засвоєння слова в дошкільному віці.	2
4.	Тема 4. Теорія розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.	2
5	Тема 5. Формування фонетичної, лексичної компетенцій дітей дошкільного віку.	2
6.	Тема 6. Теорія формування граматично правильного мовлення дітей дошкільного віку.	2
Разом		12

Теми лабораторних занять (3 семестр)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Особливості розвитку мовлення дітей першого- другого року життя	2
2.	Тема 2. Особливості розвитку мовлення дітей третього року життя	2
3.	Тема 3. Особливості розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.	2
4.	Тема 4. Особливості становлення звукової культури мовлення дітей дошкільного віку.	2
Разом		8

Теми семінарських занять (4 семестр)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Методика навчання переказу літературних творів. Види переказу. Методи керування переказом.	2
2.	Тема 2. Методика навчання дітей діалогічного мовлення. Бесіди. Класифікація бесід.	2
3.	Тема 3. Методика словникової роботи в дошкільному віці	2
4.	Тема 4. Методика виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку.	2
5.	Тема 5. Методика формування граматичної будови мовлення у дітей дошкільного віку	2
6.	Тема 6. Методика художнього читання та розповідання в різних вікових групах.	2
7.	Тема 7. Методика стимулювання словесної творчості та навчання дітей творчої розповіді.	2
8.	Тема 8. Методика навчання розповіді за картинками.	2
9.	Тема 9. Методика навчання дітей звуковому аналізу слів. «Склад», «Наголос». «Слово». «Речення».	2
Разом		18

Теми лабораторних занять (4 семестр)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Навчання дітей дошкільного віку різних видів розповідей: на основі сприймання, пам'яті і уяви	2
2.	Тема 2. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Художньо-мовленнєва діяльність у дошкільному віці.	2
3.	Тема 3. Методика проведення різних видів бесід і полілогів з дітьми дошкільного віку. Навчання дітей дошкільного віку переказу літературних творів.	2
4.	Тема 4. Методичні прийоми звукового аналізу та синтезу мовленого слова. Поняття складової структури слова, наголос у мовленому слові	2
5.	Тема 5. Підготовка руки дитини дошкільного віку до письма. Завдання, зміст, форми, методи та прийоми роботи.	2
6.	Тема 6. Зміст, форми, методи та прийоми роботи з виховання звукової культури мовлення дітей старшого дошкільного віку	2
Разом		12

8. Рекомендовані джерела інформації

Базова (основна):

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція». 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Бенера В.Є. *Теорія та методика розвитку рідної мови дітей*. Навчально - методичний посібник. К. : Видавничий дім «Слово», 2020. – 384 с.
3. Богущ А. М. *Мовленнєвий компонент дошкільної освіти*. Х.: Вид-во «Ранок», 2020. 192 с.
4. Богущ А. М., Гавриш Н. В. *Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах*: К.: Видавничий Дім «Слово», 2021. 704 с.
5. Богущ А. М., Гавриш Н. В. *Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах*. Підручник. К.: Вища школа, 2019. 542 с.
6. Богущ А. М., Гавриш Н. В. *Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку*. Навчально-методичний комплект: посібник та предметні картинк. К.: Генеза, 2020. 160 с.
7. Богущ А. *Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору*. К. : Видавничий Дім «Слово», 2021. 200 с.
8. Богущ А.М. *Готуємо руку дитини до письма*. Тернопіль: Мандрівець, 2020. 108 с.
9. Богущ А.М. *Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку*. Навчально-метод. посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2020. 392 с.
10. Богущ А.М. *Перші кроки грамоти: передшкільний вік*. Навч.посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2021. 424 с.
11. Горбунова Н. В. *Теорія і практика розвитку словника дошкільників: Монографія*. Ялта : РВВ КГУ, 2009. 336 с.

12. Богущ А.М. *Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія*. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К.: Видавничий Дім «Слово», 2020. 720 с.
13. Калмикова Л.О. *Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностично-розвивальний комплекс*. Навч.-метод.посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.
14. Кахаєва Л. Є., Кузнєцова Л. О. *Мовленнєвий розвиток старших дошкільників*. Х.: Вид. група «Основа», 2019. 143 с.
15. Кондратенко Р.В. *Діагностичний супровід розвитку та виховання старших дошкільників: навчально-методичний посібник*. Кривий Ріг : КПІ, 2020. 224 с.
16. Котик Т. *Українська дошкільна лінгводидактика: історія, здобутки, перспективи*. Монографія. Одеса: СВД М.П. Черкасов, 2014. 296 с.
17. Крутій К. Л. *Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку*. – Запоріжжя : ЛПС. ЛТД, 2019. 208 с.

Додаткова

1. Богущ А. М., Гавриш Н. В. *Мовленнєва робота з дошкільниками: шляхи оптимізації*. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. -№ 3. С. 4-12.
2. Богущ А. *Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти*. К.: Видавничий дім «Слово», 2020. 304 с.
3. Богущ А.М., Монке О.С. *Формування оцінно-етичних суджень у дітей старшого дошкільного віку*. Одеса: ПНЦ АПН України, 2012. 239 с.
4. Боднарук С., Романюк І. *Система планування освітньої роботи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку*. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2022. № 3. С. 13-39.
5. Ванжа К. В. *Від звука до букви. Гурткова робота. Старший дошкільний вік*. Х.: Вид-во «Ранок», 2019. 112 с.
6. Дем'яненко О. Є. *Фонетична робота з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах багатомовності*. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2015. 92 с.
7. Лисенко Н.В. (за ред.). *Дитячий садок-школа: актуальні проблеми наступності*. Монографія. К.: Видавничий Дім «Слово», 2021. 472 с.
8. Дичківська І.М. *Інноваційні педагогічні технології*. Практикум: Навч.посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2020. –448 с.
9. Ємець А.А., Коваленко О.М. *Навчаємо дітей переказувати*. Х.: Основа, 2013. 111 с.
10. Полевикова О.Б. *Заняття та виховні заходи для дітей старшого дошкільного віку*. Х.: Вид. група «Основа», 2021. 239 с.
11. Богущ А.М., Руденко Ю.А. *Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою народних казок*. Одеса: «Поліграф», 2022. 251 с.
12. Коршенко Н. *Навчаємо читати за допомогою розвивальної технології «Ребус-метод»*. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2022. № 11. С. 37-42.
13. Крутій К. Л. *Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації*. Монографія. Запоріжжя: ЛПС, 2019. 174 с.
14. Крутій К. *Розвиток лінгвокреативних здібностей дошкільників за допомогою штучних текстів [Текст] / Катерина Крутій // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2020. № 4. С. 16-20.*
15. Крутій К. *Технологія діяльнісного підходу до навчання мови і розвитку мовлення дітей дошкільного віку*. Дошкільна освіта. 2021. № 4 (10). С. 35-47.
16. Крутій К.Л. *Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку*. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2021. 192 с.
17. Крутій К.Л. *Перспективно-календарне планування занять із навчання мови і розвитку мовлення дітей дошкільного віку*. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2022. 192 с.

18. Крутій К.Л. *Формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку*. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2014. 389 с.
19. Крутій К.Л., Котій Н.І. *Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку*. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2022. 268 с.
20. Крутій К.Л., Котій Н.І. *Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку*. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2021. 268 с.
21. Лисенко Н. (за ред.). *Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи у вихованні дітей*. Навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2022. 296 с.
22. Недашківська Н., Кононенко О., Лахтадир О. *Мовленнєві витинанки: вигадуюмо казку*. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. № 8. С. 20-23.
23. Попова І. *Діагностика розвитку образного мовлення старших дошкільників*. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2022. № 3. С. 22-32.
24. Сосенкова В. *Навчаємо презентувати LEGO-моделі*. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2022. № 5. С. 42-46.
25. Гавриш Н.В. (за ред.). *Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально-методичний посібник*. Луганськ: Альма-матер, 2019. 496 с.
26. Трифонова О.С. *Формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку*. Монографія] Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2019. 467 с.

Інформаційні ресурси:

1. «Засвоєння виразного мовлення на етапі дошкільного дитинства» Видання доступне за посиланням: <http://goo.gl/2QZEYr> або <http://goo.gl/8p0mnG>
2. «Методичні рекомендації до програми виховання та навчання дітей від двох до семи років «Дитина» - <http://nauch.com.ua/psihologiya/5477/index.html>
3. <https://goo.gl/BdxbTY>
4. <https://goo.gl/oI3xZU>
5. <https://goo.gl/OqV982>
6. <https://goo.gl/wcHBuR>
7. <https://goo.gl/x36aG1>
8. Богуш А. М. Про місце оцінки і оцінних суджень у мовленнєвому розвитку дітей. [Електронний ресурс]. А. М. Богуш *Дошкільна освіта*. 2022. № 4 (6). Режим доступу: <http://goo.gl/6eZ0A5>.
9. Богуш А. М., Гавриш Н. В. *Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: [підручник]. За ред. А. М. Богуш. Електронна версія за посиланням: <http://goo.gl/zqpaJp>*
10. Відеозаписи мовленнєвих занять для аналізу й коментарів доступні до перегляду за посиланнями:
11. Відеофрагмент читання української народної казки «Як квітень до березня у гості їздив» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/yrjcKt>.
12. Відеофрагменти занять до перегляду за посиланням: - <https://goo.gl/fi0uMb>
13. Відеофрагменти мовленнєвих занять з дітьми [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://goo.gl/xEMxVF>, <https://goo.gl/mJZBSp>.
14. Засвоєння виразного мовлення на етапі дошкільного дитинства [Електронний ресурс] Інтернет-видання. – Режим доступу: <http://goo.gl/2QZEYr>, <http://goo.gl/8p0mnG>
15. Котик Т. М. Умови і напрями забезпечення наступності у навчанні рідної мови дошкільників і молодших школярів. [Електронний ресурс] / Т. М. Котик // *Дошкільна освіта*. 2022. - № 2 (2). – Режим доступу: <http://goo.gl/PvLVGI>.
16. Крутій К.Л., Котій Н.І. *Мовленнєва скринька для малят: конспекти ігор-занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей переддошкільного віку* / К.Л.Крутій, Н.І.Котій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2019.

17. Лист Міністерства освіти і науки України від 16.06.2016 за № 1/9 – 315 «Щодо організації освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у 2016/2017 навчальному році» – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://shkos.at.ua/load/normativni_dokumenti/mon_listi/shhodo_organizaciji_osvitnoji_roboti_v_doshkilnikh_navchalnikh_zakladakh_u_2016_2017_navchalnomu_roci/4-1-0-561 Закон України «Про мови в Україні» [Електронний ресурс] // Політ.уа. Режим доступу: <http://polit.ua/news/2010/09/09/deputat.html>
18. Мета і завдання дошкільного закладу з розвитку мовлення дітей дошкільного віку [Електронний ресурс]. Інтернет-видання. Режим доступу: <http://goo.gl/a0QSAJ>. Навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Електронний словник «Глосарій». Режим доступу: <http://goo.gl/zqpaJp>.
19. Навчання грамоти дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Робота з текстом у ЗДО. Інтернет-газета. Режим доступу: <http://goo.gl/6VlxcR>
20. Стаття Котик Т.М. «Умови і напрями забезпечення наступності у навчанні рідної мови дошкільників і молодших школярів». Матеріал доступний до перегляду за посиланням: <http://goo.gl/PvLVGI>
21. Шалімова Л.Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Х. : Ранок, 2019. 176 с.
22. Програми розвитку дітей. Доступ через: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>.